

1. Doel en toepassingsgebied

Het zorgpad ondersteunt de begeleiding van de onverzekerde zwangere cliënt in de eerstelijns verloskundige praktijk en in het ziekenhuis.

2. Achtergrondinformatie opbouw zorgpad

Bij onverzekerde zwangere cliënten leven veel vragen over de financiering van de zorg. Onbeantwoord vormen zij een belasting voor de te leveren zorg. Hierdoor stelt de zwangere cliënt haar bezoek aan de zorgverlener uit en komt daardoor laat in zorg. De verloskundige hoort zorg te verlenen (zorgplicht). Dit zorgpad onderscheidt onverzekerde cliënten als volgt:

- a. Zij die verzekerd zijn (Nederlanders, EU inwoners, Expats)
- b. Zij die onverzekerbaar zijn omdat hun verblijfstatus in Nederland of Europa ontbreekt.

Verzekerbare burgers: Nederlandse burgers of EU inwoners zijn verplicht zich te verzekeren. Iedereen die niet verzekerd is kan ieder moment van het jaar een verzekering afsluiten. (<https://www.hetcak.nl>) Voor verzekering van cliënten <18 jaar zijn ouders/voogden verantwoordelijk. (zie Zorgpad Minderjarige zwangere). Een zeer kleine groep gemoedsbezwaarden verzekert zich niet op grond van hun geloof, religie of levensovertuiging. Daarvoor is een regeling (<https://www.hetcak.nl/regelingen/gemoedsbezwaarden>).

Burgers uit EU landen zijn wettelijk verplicht zich te verzekeren in Nederland of in het land van herkomst.

EU onderdanen werkzaam in Nederland zijn verplicht zich in Nederland te verzekeren.

De financiële afwikkeling van de geleverde zorg aan zwangere cliënten die verzekerd zijn in een ander land dan Nederland kan als volgt afgehandeld worden:

- Cliënten betalen de ontvangen zorg (contant!) en declareren vervolgens de gemaakte kosten bij hun zorgverzekeraar in het land waar ze verzekerd zijn.
- De verloskundige declareert de kosten via een loket van een Nederlandse zorgverzekeraar die connecties heeft met het buitenlandse verzekeraars. Er zijn goede ervaringen met:
 - Zilveren Kruis buitenland <https://www.zilverenkruis.nl/zorgaanbieders/declareren/medische-zorg-bij-tijdelijk-verblijf-in-nederland>
 - Sommige cliënten gebruiken een EHICcard (European Health Insurance Card) <https://www.nederlandwereldwijd.nl/wonen-werken/zorgverzekering-buitenland/europese-zorgpas-ehic/wat-is-de-europese-zorgverzekering-pas-ehic-en-hoe-vraag-ik-deze-aan>

Onverzekerbare zwangere zonder verblijfsstatus (illegalen/ongedocumenteerden)

In Nederland worden jaarlijks 1.200–2.000 kinderen geboren bij moeders zonder verblijfsvergunning. Illegaal verblijvende, ongedocumenteerde migranten zijn door de koppelingswet uitgesloten van verzekeringen. Zij kunnen zich niet verzekeren. Op grond van de zorgplicht horen verloskundige praktijken ongedocumenteerde, zwangere cliënten te begeleiden. Zij kunnen niet worden geweigerd. Bij ongedocumenteerde cliënten is er veelal sprake van complexe problematiek: angst vanwege de illegale status, stress rond huisvesting en financiële situatie, lichamelijke en psychische gezondheidsproblemen, obstakels in taal en communicatie. De complexe verblijfsituatie heeft invloed op de begeleiding en zorg voor deze zwangere cliënten. Angst voor controles van de overheid is altijd aanwezig en belemmert onder andere de registratie van persoonsgegevens, een huisbezoek, kraamzorg, stevig ouderschap et cetera. Argwaan is vaak de reden voor een late zorgstart, het onderbreken van het zorgtraject en wisselen van verloskundige praktijk. Wijs ongedocumenteerden daarom op de privacy bescherming in het Nederlandse zorgsysteem, op de andere zorg die voor hen in de stad aanwezig is (registreren huisarts) en het belang van een sociaal steun systeem (mantelzorg, kerk, moskee, vluchtelingen werk et cetera). In het bijgevoegde 'Basisrechten boekje' zijn de adressen te vinden.

Sociaal Zorgpad Onverzekerden

Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) neemt een aantal taken over van Zorginstituut Nederland. Het CAK voert waaronder de regelingen voor wanbetalers, onverzekerden, gemoedsbezwaarden, onverzekerbare vreemdelingen en buitenland/verdragsrecht uit in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De gemaakte kosten die verband houden met de geboortezorg, onder andere de verloskundige zorg, inclusief de kosten gemaakt voor echo's, kraamzorg, medische bevallingen voor wanneer ongedocumenteerde, zwangere cliënten hun zorg niet zelf kunnen betalen. Zorg van de oninbare vordering wordt 100% vergoed.

Formulieren hiervoor zijn te vinden op <https://www.hetcak.nl/zakelijk/regelingen/onverzekerbare-vreemdelingen>

In de praktijk kan bij het CAK het totale zorgbedrag gedeclareerd wordt met daarop in mindering gebracht de eventuele eigen bijdrage van de cliënt.

Bloedonderzoek in de eerste lijn vindt plaats via Stichting Huisartsen Laboratoria. Op dit formulier kan illegale status worden aangegeven als één van de opties.

Het bloedonderzoek vindt voor alle medische specialisaties in alle doorverwijs ziekenhuizen voor ongedocumenteerden. Ook voor zwangerschaps- en bevallingszorg op medische indicatie. Bevallingen onder begeleiding van verloskundigen van zwangere cliënten zonder verblijfsstatus vinden plaats in ieder ziekenhuis. Wordt een poliklinische bevalling medisch, dan vindt doorverwijzing plaats binnen het ziekenhuis waar de bevalling gestart is. Ongedocumenteerden zijn vaak onbekend met thuis- en eerstelijnsbevallingen in het ziekenhuis. Dit vraagt om extra aandacht en uitleg, zeker over het moment waarop de zwangere naar het ziekenhuis kan en mag en waar ze zich dan moet melden.

De Geboorteaangifte van de kinderen van ouders zonder verblijfstatus vraagt extra zorg.

De voorkeur gaat naar aangifte door de vader/partner/meest direct betrokkene, deze moet in bezit zijn van een geldig identiteitsbewijs. Lukt dit niet, dan kan iedereen die bij de bevalling aanwezig is geweest het kind aangeven. Aangifte moet binnen drie dagen na de geboorte gedaan worden (geboren in het weekend of feestdagen krijgt ten minste twee werkdagen langer de tijd). Een geldig identiteitsbewijs (paspoort) is nodig. Tip: Laat ouders/familie een afspraak maken bij het stadsdeelkantoor en voorkom lange wachttijden. Bij twijfel of er werkelijk aangifte is gedaan, vraag dan naar het bewijs van geboorteaangifte.

Extra zorg voor onverzekerden

In veel van bovenstaande gevallen heeft de verloskundige en de kraamzorg ook een rol bij het vinden van basis verzorgingsmiddelen. Kijk voor adressen in het 'Basisrechtenboekje voor ongedocumenteerden'. Een huisbezoek door de kraamzorg bij 34 weken zwangerschap en/of een preventief huisbezoek van de CJG is in deze, vaak complexe, situaties aan te bevelen. Denk aan een warme overdracht naar het CJG. Het jeugdteam binnen ieder CJG is aanspreekpunt voor ongedocumenteerde, dakloze families.

Sociaal Zorgpad Onverzekerden

Denk aan:

- Weiger geen onverzekerde of ongedocumenteerde zwangere: Verleen zorg.
- Bouw aan vertrouwen met de zwangere cliënt.
- Maak duidelijk dat registratie gewenst is en niet wordt gebruikt voor andere zorg dan gerelateerde zaken. Benadruk dat het niet wordt doorgegeven aan politie of IND.
- Ondersteunen met verzorgingsmiddelen stut en steun.
- Heb oog voor andere problematiek en verwijst door waar nodig (Zorgpad kwetsbare zwangere).
- Verloskundige regelt aanvraag kraamzorg voor cliënt.
- Vraag indien nodig een prenataal huisbezoek en Stevige Ouderschap via CJG.
- Benadruk dat huisbezoek geen controle is van de overheid.
- Iedere zwangere draagt financieel bij naar draagkracht.
- Zie toe op aangifte van de baby (vraag naar geboorteaangifte bewijs).
- Communiceer via Facebook met ongedocumenteerde(n).
- Heb oog voor andere problematiek en verwijst door waar nodig (Zorgpad psychosociaal, onverzekerden).
- Informatie checklist: <https://dokterstvanderwereld.org/informatie-voor-verloskundigen-en-kraamverzorgenden/>

3. Bronnen en informatie

1. Regeling Medische zorg Asielzoekers: www.rmasielzoekers.nl Website Gezondheidscentrum Asielzoekers: www.gzasielzoekers.nl.
2. Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers www.coa.nl.
3. Immigratie en Naturalisatiedienst <https://ind.nl/Familie/Paginas/Kind-in-Nederland-geboren.aspx>.
4. Vluchtelingenwerk Nederland www.vluchtelingenwerk.nl.
5. Voor meer informatie over gezondheid en –zorg van asielzoekers en vluchtelingen www.pharos.nl.
6. Een gratis e-learningmodule 'Publieke gezondheidszorg vluchtelingen en asielzoekers', ontwikkeld door de NSPOH, Pharos en GGD GHOR Nederland.
7. Het CAK <https://www.hetcak.nl/zakelijk/regelingen/onverzekerbare-vreemdelingen>.
8. College voor Zorgverzekeringen, Verzekeringsplicht voor zorgverzekeringen: <https://www.zorgwijzer.nl/faq/zorginstituut>.
9. Informatie voor verloskundigen en kraamverzorgenden: <https://dokterstvanderwereld.org/informatie-voor-verloskundigen-en-kraamverzorgenden/>.
10. De Europese zorgverzekeringsspas (EHIC) <https://www.nederlandwereldwijd.nl/wonen-werken/zorgverzekering-buitenland/europese-zorgpas-ehic/wat-is-de-europese-zorgverzekeringsspas-ehic-en-hoe-vraag-ik-deze-aan>.
11. Medische zorg bij tijdelijk verblijf in Nederland <https://www.zilverenkruis.nl/zorgaanbieders/declareren/medische-zorg-bij-tijdelijk-verblijf-in-nederland>.
12. Vragen over zorg en gezondheid voor migranten/vluchtelingen. www.huisarts-migrant.nl.
13. E-cursus over zorg voor ongedocumenteerden (geaccrediteerd): <https://www.johannes-wier.nl/bijzondere-dossiers/zorg-voor-asielzoekers-en-vluchtelingen/>.
14. Dokters van de wereld <http://www.dokterstvanderwereld.org/> en link naar leaflets in eigen taal https://dokterstvanderwereld.org/wp-content/uploads/2018/07/DvdW_FolderHuisartsen_2017.pdf.
15. Inzet tolken voor zwangere asielzoekers <https://www.knov.nl/actueel-overzicht/nieuws-overzicht/detail/inzet-tolken-voor-zwangere-asielzoekers/1574>.
16. <http://www.knov.nl/vakkennis-en-wetenschap/tekstpagina/535/zorg-voor-zwangere-asielzoekers/>.
17. Basisrechtenboekje ongedocumenteerden Den Haag download: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:nhsrKBffqYMJ:https://www.ggdhaaglanden.nl/web/file%3Fuuid%3D1fa55d95-f48c-4445-8701-7a76f8406c3f%26owner%3Db40494d5-a4c7-4076-8f5d-33777fb0af9b+%&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=nl>.
18. Marjan Mensinga en Wil Voogt, Illegaal en Zwanger, Tijdschrift voor Verloskunde, januari 2010. Veenema T, Wiegiers T, Deville W. Toegankelijkheid van gezondheidszorg voor 'illegalen' in Nederland: een update. Utrecht: Nivel, 2009.